

Nr 111.

Av herr Trygger m. fl., angående höjning av tullsatserna
å kaffe.

Det statsfinansiella läget är överallt i Europa ägnat att uppväcka allvarliga bekymmer. Krigstidens verkningar och det sjunkande penningvärdet — även detta en följd av krigstidsekonomin — ha drivit upp utgifterna för stat och kommun. Nya skattekällor uppsökas och gamla utnyttjas till det yttersta.

Vårt land utgör i detta hänseende intet undantag. Statsutgifternas slutsumma ligger nu i ett höjdläge, som för blott några få år sedan skulle ha ansetts vara rent fantastiskt. Ehuru vi för vår del hålla före, att utgifterna på många punkter borde kunna i viss mån begränsas, nödgas vi dock medge, att man icke på sparsamhetens väg kan komma tillbaka till ett mera normalt läge. Staten behöver ökade inkomster, och spørsmålet, huru dessa skola uttagas, får den allra största betydelse för landets ekonomiska liv. Felgrepp härvidlag kunna få ödesdigra följder under lång tid framåt.

Det i statsverkspropositionen framlagda skatteprogrammet synes oss så till vida innebära ett olyckligt felgrepp, som det lägger alldeles för stor del av skattebördan på inkomst och förmögenhet såsom en direkt skatt. Skattetrycket kommer på detta sätt att bliva fruktansvärt hårt långt ned i hantverkare-, köpmanna- och arbetaregrupperna, för att ej tala om ämbets- och tjänstemännen i offentlig och enskild tjänst. Ännu vådligare är, att en för långt driven direkt beskattning förlamar företagsamheten. Den som äger något kapital drager sig för att placera det i affärsföretag, hur trängande utvidgningar och nystartningar än kunna vara, enär han med hänsyn till statens glupska skatteaptit miss-tröstar om säker räntabilitet. Nyskapareandan sättes ur funktion, och

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 3 saml. 47 häft. (Nr 111—113.) 1

utan den är ett sunt näringsliv otänkbart. Gamla metoder bliva småningom oekonomiska; industriella anläggningar måste tid efter annan byggas om eller utrustas med nya maskiner för att icke distanseras av nyare anläggningar i andra länder. Jordbruket kräver nya tidsenliga driftsmetoder, vilka icke kunna tillämpas utan kapital. Sjöfarten kan icke blomstra utan ett kapitalkrävande nybyggnadsarbete. Liksom blodet i kroppen åstadkommer en ständig omsättning, så har kapitalet till uppgift att i samhällskroppen möjliggöra ett oavlåtligt förnyelsearbete. Om det ej kan tillhandahållas på rätt tid och rätt plats, så sacka näringarna efter i konkurrensen med andra länder. Driften är icke längre ekonomisk. Lönerna pressas ned och företag måste stoppa, till skada ej minst för arbetarne. Inom stora kretsar anses en hård direkt beskattning endast angå kapitalisterna och för samhället i övrigt endast vara till gagn. Ingenting kan vara felaktigare. Den överdrivna direkta beskattningens verkningar drabba på ett olyckligt sätt förr eller senare *alla* samhällsgrupper på grund av den av densamma orsakade minskade företagsarbeten. Ett kapitalstarkt land som Storbritannien kan under någon tid kosta på sig en hård direkt beskattning. För ett av gammalt kapitalfattigt land som Sverige kunna experiment i samma riktning bliva mycket olyckliga. Av intresse är, att det demokratiska Frankrike icke vågat slå in på samma väg som Storbritannien i trots av sin stora kapitalrikedom.

Vi motsätta oss alls icke en tyngre direkt beskattning än före krigsåren utan endast den överdrift i sådant hänseende, som Kungl. Maj:t nu föreslagit och ytterligare ställt i utsikt. Om en begränsning därutinnan skall göras, bör tydligen den indirekta beskattningen i stället ökas. I första hand har man att tänka på importtullarna. Härvid bör en annan synpunkt beaktas. Det sjunkande penningvärdet har med fullt fog på olika områden åberopats som motiv för åtgärder, avseende att kompensera verkningarna av detta sjunkande. Men på tullarnas och accisernas område har det ej varit tal om att låta detta sakförhållande utöva någon inverkan. Detta bör ej i längden få fortgå, enär verkan av dessa pålagor numera i stort sett ej motsvara mera än en tredjedel av den vid deras fastställande avsedda. En närmare utredning härav synes skyndsamligen böra anordnas samt av densamma föranledda förslag framläggas för riksdagen, såvitt möjligt redan innevarande år. I ett avseende synes läget vara så klart, att man icke behöver avvakta en utredning. Vi mena beträffande *kaffetullen*, den förnämsta av finanstullarna.

Kaffetullen har alltid varit jämförelsevis låg i vårt land och ut-

går fortfarande, alltsedan riksdagens beslut år 1888, med 12 öre per kilogram rått och 20 öre per kilogram bränt eller malet kaffe. Det gör ett underligt intryck, att en tull av denna beskaffenhet kvarhålls på en så utomordentligt låg ståndpunkt, även sedan penningvärdet så sjunkit, att de 12 örena nu icke motsvara mera än 4 öre vid den tidpunkt, då tullen asattes. Då samtidigt priset på kaffe stigit så betydligt, att densamma, som före kriget uppgick till cirka kronor 1: 60 per kilogram i minut, numera lär utgöra cirka 5 kronor per kilogram, likaledes i minut, framgår ännu tydligare, huru försvinnande liten kaffets tribut till staten för närvarande är. De faktiska förhållandena innebära helt enkelt en högst avsevärd tullsänkning, till förfång för statens kassa.

Saken hade gestaltat sig helt annorlunda, om vi i stället för vikt-tull hade haft värdetull, utgående i viss procent av varuvärdet. Då skulle tullen automatiskt ha stigit i samma mån kaffets importvärde ökats. Att viktullsystemet här föredragits är alls icke beroende på någon särskild fruktan hos lagstiftarna, att kaffetullen skulle kunna springa upp, utan på helt andra, tekniska skäl, varpå vi nu icke anse nödigt ingå.

För ett år sedan väckte vi förslag, att kaffetullen skulle höjas till 30, resp. 50 öre för rått och bränt eller malet kaffe. Detta vårt förslag antogs av första kammaren men förkastades av den andra och föll i gemensam votering. Under debatten anmärktes av flera motståndare mot förslaget, att den av oss föreslagna höjningen skulle få alldeles för liten statsfinansiell betydelse för att kunna tagas under allvarlig omprövning. Med hänsyn härtill och i betraktande av det oavlåtligt växande behovet av statsinkomster anse vi oss böra föreslå *en tull å rått kaffe av 75 öre per kilogram samt å bränt eller malet kaffe av kronor 1.25.*

Frågan om tullsatsen belyses bäst vid en jämförelse av tullens andel i minuthandelspriset. En tull å 12 öre per kilogram utgör 7.5 procent av ett minuthandelspris å kronor 1.60, men endast 2.4 procent av ett minuthandelspris å 5 kronor. Om tullen fortfarande skulle utgå med 7.5 procent av sagda pris, behöfve den för närvarande utgöra 37.5 öre per kilogram. Vårt förslag innebär alltså — efter nuvarande minuthandelspris — en procentuell fördubbling av tullsatsen från tiden före kriget. Att orsaken härtill får sökas i de statsfinansiella förhållandena, ha vi redan anmärkt. En ren finanstull, d. v. s. en tull utan skyddstullskaraktär, bör naturligtvis tillmätas så, att den verkligen tillför statskassan något avsevärt belopp.

Vi anse oss så mycket hellre kunna föreslå det nämnda beloppet av 75 öre per kilogram rått kaffe, som det för närvarande förmärkes en allmän tendens att i andra länder av statsfinansiella skäl höja tullen

å kaffe. Vi tillåta oss här nedan anföra kaffetullsatserna å rått kaffe per kilogram, sådana de voro gällande i höstas. Eventuellt senare gjorda ändringar ha alldeles säkert gått i stegrande, icke i sänkande riktning. De strävanden, som i vissa länder gjort sig gällande att beträffande tullinkomsterna ernå kompensation för det fallande penningvärdet och som tagit sig uttryck i tilläggstullar, återspeglas icke i tabellen, varför beloppen därstädes i flera fall kunna vara åtskilligt *lägre* än de nu gällande. Där två belopp angivas, utgör det ena minimi-, det andra maximitull med rätt för regeringen att gå upp till maximitullen. Ut-räkningen i öre är gjord efter fredskurs. (Se för övrigt bilaga I).

Tullsatser per kilogram obränt kaffe i öre hösten 1919.

Finland	(Beslut ²⁶ / ₃ 1919)	720	öre
Frankrike	(» 1892 och 1910)	97, 92—216	»
Schweiz	(» 1902 » 1907)	144	»
Ryssland	(» 1916)	123	»
Italien	(» 1911)	93.6—108	»
Spanien	(» 1911) ¹⁾	75.6—100.8	»
Storbritannien	(» ¹ / ₁₁ 1918)	75.07	»
<i>Sverige enligt vårt förslag</i>		75	»
Portugal	(» —)	72.54	»
Österrike-Ungern	(» 1906) ²⁾	72.2—66.88	»
Grekland	(» 1907)	56.25	»
Tyskland	(» 1902)	53.4	»
Norge	(» ³⁰ / ₆ 1919)	30—50	»
Serbien	(» 1904)	36	»
Bulgarien	(» 1904)	21.6	»
Danmark	(» 1908)	17	»
<i>Sverige för närvarande</i> ..		12	»
Rumänien	(» 1906)	7.2	»
Belgien	(» 1906)	fritt	
Nederländerna	(» 1862)	»	

Man märker en bestämd stegringstendens under de senaste åren. Uppfattningen om kaffets lämplighet som statsinkomstkälla håller allt mera på att tränga igenom. Redan i det viktigaste produktionslandet, Brasilien, utnyttjas kaffet i statsfinansiellt intresse. År 1913, från vilket

¹⁾ Skillnaden är beroende av produktionslandet.

²⁾ Det lägre beloppet vid införsel sjöledes.

är närmare uppgifter äro oss tillgängliga, erlades vid export över Santos avgifter till staten Sao Paolo med 15 öre per kilogram (efter dåvarande kurs). Vi ha all anledning antaga, att dessa brasilianska avgifter snarare komma att ökas än minskas under den närmaste framtiden. Allt ifrån produktionslandet betraktas kaffet som en lyxvara, vilken bör statsbeskattas. Till en brasiliansk stat ha vi länge fått betala 15 öre per kilogram, under det att svenska statens inkomst fått stanna vid 12 öre.

Tullen å bränt eller malet kaffe bör hållas mycket högre än å rått kaffe. Den nuvarande proportionen är 20 och 12 öre; 12-öres-tullen ökas med två tredjedelar. Om tullen å rått kaffe sättes till 75 öre och detta belopp ökas med två tredjedelar, får man kronor 1.25.

Under åren 1910—1916 importerades i genomsnitt per år 33,438,700 kilogram rått kaffe, men endast 137,270 kilogram bränt eller malet kaffe — alltså en ren obetydlighet. Råkaffets malning och bränning representerar ett visst arbete och en viss vinstchans och bådadera böra hellre tillfalla svenskar än utlänningar. Det är också lättare att kontrollera rått kaffe än malet eller bränt, vilket utgör ett ytterligare skäl att förfara tämligen hårdhänt med det senare. För prisbildningen inom landet har tullen å malet eller bränt kaffe ingen betydelse.

Storleken av den ökade statsinkomst, som skulle inflyta på grund av de av oss föreslagna tullsätserna, är givetvis beroende på, om en prisfördyring, motsvarande tullförhöjningen, skulle åstadkomma minskning av konsumtionen. Skulle så icke bliva fallet, kan man göra en beräkning med ledning av importstatistiken. Den hoplagda genomsnittliga importmängden kaffe (rått, malet och bränt) utgjorde 1910—1916 per år något mera än 33.5 miljoner kilogram.¹⁾ En tullökning av 63 öre per kilogram (från 12 till 75 öre; vi bortse här från den högre tullsatsen för malet och bränt kaffe) skulle giva *staten en merinkomst av 21.1 miljon kronor.*

Det är emellertid antagligt, att en tullhöjning skulle åstadkomma någon minskning av konsumtionen. Vi drista antaga, att den icke skulle bliva synnerligen stor, utan att man, även med iakttagande av stor försiktighet, skulle kunna anslå *merinkomsten till 18 à 19 miljoner kronor.*

Den anmärkningen riktas i allmänhet emot en hög kaffetull, att man icke bör oskäligen fördyra de bredare samhällsklassernas nödvändighetsvaror och bland dem kaffet. Man bör emellertid uppmärksamma, att kaffet utgör ett dåligt *näringsämne* och därför måste betraktas som

¹⁾ Januari—november 1919 importerades 35,969,206 kilogram, men vi bortse härifrån, enär denna stegrade import kan vara tillfällig.

uteslutande ett *njutningsmedel*, *det vill säga en lyxvara*. Vi vilja alls icke bestrida lämpligheten av att vissa njutningsmedel tillhandahållas till rimliga priser, men vi anse, att lika väl som staten under de senaste åren börjat taga flera 10-tal miljoner kronor av tobaken, som också är ett allmänt spritt njutningsmedel, lika väl bör kaffet tåla vid en starkare belastning.

Vidare invändes, att kaffetullen mer än andra indirekta skatter drabbar den fattige mer än den rike. Vi medgiva riktigheten härav, men vilja framhålla, att ett stort antal hårda skatter och avgifter tynga just på de mera burgna, samt att den enskilde kan genom reducerad konsumtion själv begränsa sin avgift till staten. Just inom de mindre burgna samhällsgrupperna har ett beklagligt missbruk av kaffe insmugit sig, ända därefter, att många insiktsfulla personer börjat upptaga en skarp strid däremot. Ett njutningsmedel bör användas med försiktighet, men i så många fall baseras en fabriksarbetares, ja, ibland en hel familjs, näring på kaffe med dopp, att man i eminent grad här har en fråga om folkets hälsa. Allra farligast verkar kaffet på barnen, och allt för ofta gives det åt dem i stora mängder.

För övrigt blir den höjda skatten icke så betungande. Sveriges folkmängd åren 1910—1916 uppgick — efter avdrag av barn till och med 5 år — i runt tal till 5 miljoner. Per individ uppkommer en kaffekonsumtion av 6.7 kilogram per år. Tullhöjningen per individ blir kronor 4.22, det vill säga icke ens 10 öre per vecka. Många personer dricka icke kaffe, andra förbruka däremot 10 à 20 kilogram per år. Utgifterna för kaffe stanna då vid det gamla, om årskvantiteten minskas med något över en tiondedel. Om den som druckit 10 koppar kaffe om dagen, går ned till 8 1/2 koppar, så gör han till och med en liten besparing. *Och ur folkhälsans synpunkt vore en sådan minskning uteslutande önskvärd.*

På grund av vad sålunda anförts få vi vördsamt föreslå,

att riksdagen måtte besluta, att tullsatserna skola utgöra för

Kaffe, obränt, 75 öre per kilogram.

Kaffe, bränt eller rostat, även malet, samt kaffe-surrogat, alla slag, 125 öre per kilogram, samt vid bifall till vad sålunda föreslagits.

att de sålunda beslutade förhöjda tullsatserna skola såsom tilläggstullar till gällande tulltaxa tillämpas även innevarande år från dag som Kungl. Maj:t bestämmer,

ävensom med anmälan om sitt sålunda fattade beslut i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville förordna om detta besluts trädande i kraft snarast möjligt.

Stockholm den 22 januari 1920.

Ernst Trygger. Carl Swartz. Ollas A. Ericsson.

Bilaga 1.

Tablå utvisande i olika länder gällande tullsatser å kaffe.

	K a f f e				Tulltaxans datum	Tullsatserna evalverade i öre per kg. en- ligt normal valutakurs		Anmärkningar
	R ä t t		Bränt eller malet			Rätt	Bränt eller malet	
	Kvanti- tet för tullbe- räkning	Tull- sats	Kvanti- tet för tullbe- räkning	Tull- sats				
Nederländerna	—	fritt	—	fritt	¹⁵ / ₈ 1862	fritt	fritt	
Sverige	1 kg.	12 öre	1 kg.	20 öre	⁹ / ₈ 1911	12	20	
Norge	1 »	¹) 0.30 kr.	1 »	¹) 0.50 kr.	²⁰ / ₈ 1919	¹) 30	¹) 50	
	1 »	²) 0.50 »	1 »	³) 0.75 »		²) 50	³) 75	
Belgien	—	fritt	100 »	10 Fr.	⁵ / ₂ 1906	fritt	7.2	
Danmark	1 kg.	17 öre	1 »	20.7 öre	⁶ / ₆ 1908	17	20.7	
Finland	1 »	10 Fm.	1 »	15 Fm.	²⁰ / ₃ 1919	720	1,080	
Tyskland	100 »	60 Rm.	100 »	85 Rm.	²⁵ / ₁₂ 1902	53.4	75.65	Tullsatserna fast- ställda ¹⁵ / ₇ 1909.
Schweiz	100 »	3 Fr.	100 »	7 Fr.	¹⁰ / ₁₀ 1902 (^{0.31} / ₅ 1907)	1.44	5.04	
Frankrike	100 »	¹) 136 »	100 »	400 »	¹¹ / ₁ 1892	¹) 97.92	288	
	100 »	²) 300 »			(^{0.30} / ₆ 1910)	²) 216		
Österrike-Ungern	100 »	95 Kr.	100 »	120 Kr.	¹³ / ₂ 1906	72.2	91.2	
	100 »	³) 88 »				³) 66.88		
Grekland	100 oka	⁴) 100 Drachm.	100 oka	⁴) 180 Drachm.	1907	56.25	101.25	
Spanien	100 kg.	⁵) 105 Peseta	100 kg.	250 Peseta	²⁷ / ₁₂ 1911	⁵) 75.6	180	
	100 »	⁶) 140 Peseta				⁶) 100.8		
Italien	100 »	¹) 130 Lira	100 »	207 Lira	¹ / ₄ 1911	¹) 93.6	149	
	100 »	²) 150 »				²) 108		
Portugal	100 »	180 Reis	100 »	400 Reis	—	72.54	161.2	
Rumänien	100 »	10 Lei	100 »	80 Lei	²⁸ / ₁ 1906	7.2	57.6	Tullsatsen för rätt kaffe trädde i kraft ¹ / ₁₄ mars 1912.
Bulgarien	100 »	30 Fr.	100 »	60 Fr.	¹⁷ / ₁₂ 1904	21.6	43.2	
Storbritannien	the cwt.	£ 2-2-0	the lb.	£ 0-0-6	¹ / ₁₁ 1918	75.07	100.08	
Serbien	100 kg.	50 Dinas	100 kg.	150 Dinas	³¹ / ₂ 1904	36	108	
Ryssland	pud	10.50 Rubel	pud	15.50 Rubel	³¹ / ₁ 1903	123	181.7	Tullsatserna fast- ställda ¹ / ₁₀ 1916.

¹) Minimaltull. ²) Maximaltull. ³) Vid införsel sjöledes. ⁴) Avse metallmynt (100 Drachmen i metallmynt = 145 Drachmen i sedlar). ⁵) Om producerat i Fernando Po och kommande därifrån. ⁶) Om kommande från andra orter än Fernando Po.

Anm. De strävanden, som i vissa länder gjort sig gällande att beträffande tullinkomsterna ernå kompensation för det fallande penningvärdet och som tagit sig uttryck i tilläggstullar, åter-
speglas icke i ovanstående tablå. Dessutom måste reservation göras för sådana tullförändringar,
som eljest eventuellt kunna hava inträtt efter oktober 1919.

Bilaga 2.

Sveriges import av kaffe åren 1910—1918.

Å r	Kaffe, obränt			Kaffe, bränt		
	kg.	Värde kr.	Tullbelopp kr.	kg.	Värde kr.	Tullbelopp kr.
1910	29,487,330	30,067,474	3,538,478	71,267	89,084	14,253
1911	32,522,570	39,921,437	3,902,707	66,001	99,002	13,200
1912	30,575,949	38,219,936	3,669,114	117,574	176,361	23,515
1913	34,087,366	39,200,471	4,090,484	151,738	242,781	30,348
1914	29,180,957	30,805,517	3,501,715	177,800	273,009	35,560
1915	40,017,183	38,984,520	4,802,062	216,166	343,410	43,233
1916	38,199,600	47,219,273	4,583,952	160,343	276,333	32,069
1917	8,552,237	14,313,563	1,026,268	17,419	52,740	3,484
1918	11,199,072	23,200,023	1,343,889	13,284	66,382	2,657

